

Technologies 'Big Data' for the Modern Social Sciences and Humanities]. *Voprosy filosofii*, 9. Access mode: <https://vphil.ru>.

4. Zhuravleva, E. 2014. "Epistemicheskie obeschaniya «tsifrovyyh gumanitarnykh nauk»" [Epistemic Promises of "Digital Humanities"]. *Voprosy filosofii*, 9. Access mode: <https://vphil.ru>.

5. Karchagin, E. 2015. "Epistemologiya i evristicheskie vozmozhnosti Vig data" [Epistemology and Heuristic Potential of Big Data]. *Kontsept*, 12. Access mode: <http://ekoncept.ru/2015/15437>.

6. Kyang, Ku. *Upravlenie bolshimi massivami dannykh* [The Manage of Large Amounts of Data]. Access mode: <http://postnauka.ru/specials/big-data>.

7. Mayer-Shenberger, V., Kuker, K. 2014. *Bolshie daniye. Revolyutsiya, kotoraya izmenit to, kak myi zhivem, rabotaem i*

myislim [Big Data. A Revolution That Will Transform How we Live, Work and Think]. Moscow: Mann, Ivanov i Ferber.

8. Protasov, A. *Kak bolshie daniye stali odnoy iz samykh interesnykh zadach IT – industrii* [How Big Data has Become One of the Most Interesting Tasks in the IT Industry]. Access mode: <http://postnauka.ru/specials/big-data>.

9. Boyd D., Crawford K. 2012. Critical Questions for Big Data: Provocations for a cultural, technological, and scholarly phenomenon. *Information, Communication & Society*, 15:5.: 663.

10. Erbach, G. 2006. Data-centric view in e-Science information systems. *Data Science Journal*, 5: 219-222.

11. Kitchin, R. 2014. Big data, new epistemologies and paradigm shifts. *Big Data and Society*, 1: 1-12.

Л.В. Бронникова

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СОВРЕМЕННОЙ НАУКЕ (ФИЛОСОФСКИЕ АСПЕКТЫ)

В статье рассматриваются проблемы использования информационно-коммуникационных технологий в науке начала 21 века. Образ науки в информационном обществе кардинально меняется. Будучи продуктом научной деятельности, информационные технологии начинают существенно влиять как на процесс ее осуществления, так и на главную цель - производство новых знаний. Феномен больших данных интересует ученых в эпистемологическом и эвристическом аспекте. Задание статьи – осмысление возможностей технологии больших данных (БД) в эффективном поиске достоверных знаний. Проблемой является качество цифровых данных, их связность, полезность и способы хранения. Оформилась даже наука про данные, которая представляет собой набор знаний и навыков, необходимых для извлечения знаний. Методологической основой для данного исследования являются философские и общенаучные методы, а также системный и синергетический подходы. Философия и социология науки рассматривают БД как новый подход, как попытку замены традиционной научной парадигмы, которая предполагает выдвижение и верификацию гипотезы. Как показывает анализ литературы, исследователи отвергают идею «конца теории». В то же время технология БД не является общенаучной методологией, а имеет специфическое применение в социальных и социогуманитарных науках, а также в медико-биологических исследованиях, атомной и ядерной физике. Новизна БД для науки заключается в методах, инфраструктуре, технологиях и способах обработки данных. Философы вместе со специалистами в IT- области пытаются осмыслить новые проблемы, что возникают в научно- технической сфере. Таким образом, происходит трансформация методологического сознания ученых.

Ключевые слова: наука, знание, большие данные, цифровые данные, эпистемология, информационные технологии.

L. Bronnikova

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN MODERN SCIENCE (PHILOSOPHICAL ASPECTS)

Introduction. The article deals with the problems of using information and communication technologies in science at the beginning of the XXI century. The image of science in the information society is changing. Being a product of scientific activity, information technologies begin to significantly influence both the process of its implementation and the main goal - the production of new knowledge. Scientists are interested in the phenomenon of big data in an epistemological and heuristic aspect. **The aim and tasks** is the comprehension of the capabilities of the big data technology (BD) in the effective search for reliable knowledge. The problem is the quality of digital data, their coherence, utility and methods of storage. There was even a science about data, which is a set of knowledge and skills necessary to extract knowledge. **Research methods.** The methodological basis for this study is philosophical and general scientific methods, as well as systemic and synergistic approaches. **Research results.** Philosophy and sociology of science consider the database as a new approach, as an attempt to replace the traditional scientific paradigm, which involves the nomination and verification of a hypothesis. As the analysis of the literature shows, researchers reject the idea of the "end of theory". **Discussion.** At the same time, the BD technology is not a general scientific methodology, but has a specific application in the social and humanities sciences, as well as in biomedical research, atomic and nuclear physics. **Conclusion.** The novelty of the big data for science lies in the methods, infrastructure, technologies and methods of data processing. Philosophers, together with specialists in the IT field, are trying to comprehend new problems that arise in the scientific and technical sphere. Thus, there is a transformation of the methodological consciousness of scientists.

Keywords: science, knowledge, big data, digital data, epistemology, information technology.

УДК 141.3+159.964.269

У. П. Кошетар

АСПЕКТИ ФЕНОМЕНУ «РОЗРИВУ» В ФІЛОСОФСЬКІЙ КОНЦЕПЦІЇ С.ЖИЖЕКА

Національний авіаційний університет;
e-mail: upkoshetar@gmail.com

Анотація. У статті проведено дослідження феномену «розрив» як складової філософської концепції словенського філософа С. Жижека. Реалізація даної мети пов'язана з актуалізацією у його творчості ідей психоаналізу Ж. Лакана та діалектики Г. Гегеля. У статті був зроблений послідовний розгляд зазначеної проблеми в історико-філософському контексті. Зазначене дозволило сформулювати важливе уявлення про актуалізацію феномену «розрив» у постмодерній філософії.

Ключові слова: філософія постмодерну; розрив; діалектика; психоаналіз; постмарксизм.

Вступ

Філософія С. Жижека є одним із викликів сучасності. Її не варто пов'язувати із жодною традицією. Вона впливає на формування ідей у політичній філософії, постмарксизмі, постструктуралізмі, структурному психоаналізі. С. Жижек продемонстрував можливості, потенціал

та використання психоаналізу для філософії, актуалізував використання у філософському дослідженні діалектичного метода. У текстах він поєднує ідеї етики, філософії політики, філософії релігії з проблемою розриву, як відмінності, сутнісної характеристики будь-якого наявного буття. Філософські ідеї С. Жижека розвивались у

широкому філософському контексті, спираючись на концепції Ж. Лакана, Г. Гегеля, постмарксизм. Словенський філософ їх осучаснив, переглянув, переосмислив або вніс корективи, відповідні сучасному історико-філософському контексту.

Мета нашої розвідки – проаналізувати в історико-філософському контексті вплив філософських, культурологічних, політологічних концепцій С. Жижека на трансформацію ідеї розриву, запропоновану Ж. Лаканом. На основі порівняльного аналізу текстів словенського філософа визначити внесок у розробку проблем сучасної філософії.

Методологія дослідження

У нашому дослідженні застосовано комплекс методів, зокрема системно-структурний метод дозволив розглянути елементи філософського дискурсу в проекції на цілісне. Герменевтичний аналіз текстів С. Жижека та компаративний метод дозволили визначити основні джерела впливу на погляди філософа, у першу чергу, ідеї Ж. Лакана і Г. Гегеля. Когнітивний підхід забезпечив погляд на філософський дискурс крізь призму процесів мислення, сприйняття і розуміння. Важливе значення мали методи концептуально-порівняльного аналізу і ретроспективного моделювання, які дозволяють проаналізувати смислові інваріанти та зіставити світоглядні моделі текстів, предмету дискурсу. Концептуальний аналіз понять дозволив прослідкувати трансформацію понять «психоаналіз», «діалектика» у філософських побудовах С. Жижека.

Результати

Філософські роздуми С. Жижека знайшли вагоме місце у сучасній науці. Філософу імпонували вчення К. Маркса, М. Хайдеггера, Ж. Лакана, Ж. Деріда, Ж. Дельоза, Ю. Крістевої та К. Леві-Строса. Він у 1982 році (з М. Доларом та односторонньою) заснував «Спілку теоретичного психоаналізу» та «Школу Зигмунда Фрейда». Наукове співтовариство мало на меті популяризувати психоаналітичну теорію Ж. Лакана. Люблянська школа психоаналізу (школа теоретичного психоаналізу) отримала міжнародне визнання. Результатом став захист С. Жижеком докторської дисертації із психоаналізу, яка була присвячена розгляду творчості Г. Гегеля, К. Маркса і С. Кріпке через лаканівський психоаналіз.

Перша англомова публікація книги «Піднесений об'єкт ідеології» (Zizek, 1989: 12) закріпила за С. Жижеком статус одного з провідних сучасних суспільних теоретиків, із приматамними рисами скептицизму та контраверсійності.

А. Джонстон заперечував у своїй праці «Онтологія Жижека: трансцендентальна матеріалістична теорія суб'єктивності» поширену думку, що роботи С. Жижека є суперечливими і не містять послідовного теоретичного проекту. У вступі до свого дослідження А. Джонстон стверджував, що «під поверхнею того, що ми могли б назвати культурологічними студіями Жижека» наявна цілісна «філософська траєкторія, яка проходить неперервно, проникаючою діагоналлю через усі

його праці (а саме ретроактивна лаканіанська реконструкція триади Кант-Шеллінг-Гегель)» (Джонстон, 2016).

Дослідники намагались визначити стратегії його творчого доробку та приділяли увагу методологічним основам філософії С. Жижека. Наприклад, Е. Лаклау, аргентинський постмарксистський філософ, визначив «піднесений об'єкт ідеології» як «серію теоретичних втручань». Зазначене надає змогу певної орієнтації при аналізі творів С. Жижека. Новаторський проект об'єднав творчі зусилля Дж. Батлер, Е. Лаклау та С. Жижека для діалогу про центральні питання сучасної філософії та політики. Їхні розвідки присвячені актуалізації гегелівської спадщини, проблемам, пов'язаним із мультикультуралізмом, стратегії «лівих» у глобалізованій економіці і значенню та внеску постструктуралізму і лаканівського психоаналізу для критичної соціальної теорії (Butler, Laclau, 2011: 330).

Філософії С. Жижека присвячені роботи дослідників, які розглядають її з марксистської, постмодерністської, психоаналітичної традицій (Myers 2003). Але їхні намагання систематизації та класифікації творчості філософа руйнувались через непослідовність та провокативність авторського бачення. Філософ, явно іронізуючи, писав, що він «гегельянець у філософії, лаканіанець у психології, християнський матеріаліст у релігії та комуніст у політиці» (Цит. за Wood 2012: 10).

Т. Майерс аналізував біографію і політичні погляди С. Жижека та прийшов до висновку про марксистську спрямованість низки розвідок філософа. Дійсно, можна визначити внесок філософа у розвиток постмарксистської теорії. У першу чергу, зазначене стосується роздумів над теорією ідеології. Неприхований скепсис С. Жижека щодо демократії обумовлює намагання вписати в сучасні соціальні умови поняття «клас», «радикалізм» та замінити поняття «антагонізм» (у соціальній сфері) більш розмитим та завуальованим словосполученням «розрив» (у центрі реальності).

Але з біографії філософа опосередковано випливає одна з вагомих причин, яка штовхнула його до лав марксистського табору. Життя в тоталітарній країні, почуття обов'язку перед утриманням своєї родини, фінансова безвихідь для талановитого науковця, який не співпрацює з комуністичним режимом, стали складовими подальшого життєвого вибору. С. Жижек на собі відчув ізоляцію від наукового співтовариства, коли, не зважаючи на психологічний тиск, не погодився у магістерському дослідженні «Теоретична та практична значимість французького структуралізму» написати главу, присвячену марксистській критиці структуралізму. С. Жижек тоді не отримав можливості навчатися у аспірантурі та працювати в університеті. Харизматичний учений протягом 4 років був вимушений заробляти на життя перекладами філософських текстів із німецької мови, але і в цьому зміг відшукати позитив, наголошуючи, що саме це допомогло викристалізувати провідні та базові ідеї. Згодом, за підтримки викладачів університету, у 1977 р. С. Жижек

отримав посаду у Центральному комітеті Спілки комуністів Словенії. Співпраця з тоталітарним режимом відкрила можливості публікувати філософські статті, брати участь у міжнародних конференціях, стати співробітником інституту соціології, захистити докторську дисертацію, отримати ступінь доктора гуманітарних наук (Паркер, 2010). Певні компроміси опосередковано вплинули на подальшу творчість філософа, у якій марксизм інтерпретується через лаканівський психоаналіз, піддаються критиці демократія та релігія, аналізується проблема суб'єктивності тощо. Філософ із легкістю пише про мультикультуралізм, кіберпростір, рекламу, художні та документальні фільми. Здається, що не існує жодної проблеми глобалізованого світу, яка б не стала предметом фахового розгляду філософа. Тому в нашій розвідці ми зосередимо увагу лише на проблемі розриву, актуалізовану у творчості С. Жижека.

С. Жижек вважав, що для розгляду буття необхідно спиратись на поняття «розрив», яке також дозволяє означити неспівпадіння речі із самою собою, побачити так звані «мінімальні відмінності». Зазначене дозволяє актуалізувати параллаксне бачення (при уважному розгляді предмету з'являється можливість бачити його зворотній бік). Ідея «первинності розриву» належить Е. Лакло і Ш. Муффе «Гегемонія і соціальна стратегія» (Laclau, Mouffe, 2001: 200), які зазначили що соціальної реальності притаманний невіршений антагонізм (розрив). С. Жижек для характеристики буття поєднує зазначену тезу з ідеєю гегелівської діалектики про первинність суперечностей (розкол у будь-якому суцюзі) та категорією із структурного психоаналізу Ж. Лакана реального (на жаль, ігноруючи категорії уявного та символічного).

Ж. Лакан запропонував комунікативну модель структурного психоаналізу. Він визначив нове розуміння структури психіки: реальне, уявне, символічне. Їхня поява та прояв є одночасним та взаємообумовленим. Реальне, на думку Ж. Лакана, несвідоме, що знаходиться за межами досвіду, мови, символічного та пов'язане з потребою людини повернутись до похідного внутрішньоутробний стану та відчуті недиференційовані відчуття, враження і стани. Світ об'єктів, «не-Я» сприймається як травматична зустріч з реальним, яке не може бути осягнене в усій повноті. Бажання повернутись до вихідного стану Ж. Лакан назвав «потребою», яка не може цілком здійснитись і спричиняє кризу людського існування (Лакан, 2006: 107).

Отже, реальне – це психічні та біологічні потреби (імпульси), які неможливо пересічної людині описати образами, словами тощо. Вони впливають на моделювання поведінки особистості і завдяки психоаналітиці проявляються під час психоаналітичного сеансу у вигляді символічного (мови пацієнта) та уявного (образ Я, сконструйований у взаємодії «пацієнт-психоаналітик»). Лаканівське реальне – це прояв симптому, «щось невловиме», «небуття, яке являє себе в символічному порядку» (Лакан, 2007: 107).

Ж. Лакан у праці «Символічне, уявне, реальне» пише, що «будь-які відносини, що піддаються аналізу, тобто символічні, завжди вписані в схему

відносин між трьома інстанціями» (Лакан, 2006: 354), маючи на увазі реальне, уявне та символічне. Лаканівське реальне – це те, що в усіх можливих символічних універсумах залишається константою. У подальшому зазначене, дозволило науковцям застосовувати триаду при аналізі соціальних відносин.

С. Жижек запропонував інтерпретацію «реального» як «розрив», «відхилення», «скелю антагонізму, яка спотворює наше бачення об'єкта, створюючи приватну, упереджену перспективу» (Жижек, 2009: 131). Філософ, на відміну від Ж. Лакана, запропонував термін параллаксне реальне (утворює розбіжність реальності самої з собою: реальність як ілюзія реального). Параллаксне реальне є «причиною безлічі видів певного базового реального» (Zizek, 2008: 172). Реальне існує як викривлення реальності. Воно не тотожне кантівській речі-в-собі, його неможливо символізувати, воно не пов'язане з трансцендентним. На думку С. Жижека, реальне – це розрив, притаманний символізації, яка завжди знаходиться поза межами завершеності. Звідси впливає перегляд С. Жижеком поняття «матеріалізм». На думку філософа, матеріальна реальність – це «не-все» (Жижек, 2008: 63) (на відміну від визначення, що матеріальна реальність – це все, що існує). Отже, зазначене передбачає, відсутність вищої реальності та буттєву неповноту реальності як такої. С. Жижек писав, що матеріалізм Демокріта ґрунтується на понятті «порожнеча». Останнє є необхідною передумовою для руху і для формування розриву в реальності, який, у свою чергу, створюється тим, що «погляд суб'єкта завжди є вписаним в об'єкт» (Жижек, 2008: 2). Філософ, апелюючи до трансцендентального ідеалізму, писав, що «саме завдяки суб'єктивним актам трансцендентального синтезу хаотична безліч чуттєвих вражень перетворюється на «об'єктивну реальність» (Zizek, 2012: 216). Ілюзія, сформована суб'єктом, є результатом повноти та стійкості реальності, а ілюзорність буття є єдиним буттям людини. С. Жижек наголошував, що перехід від сутності до видимості і від видимості до сутності – це рух нічого до ні до чого.

Розрив у нашій реальності заперечує можливість універсалізації. Людина намагається спиратись на універсальності, як на атрибут стійкості існування. Але універсальність передбачає неповноту та ідеологічну ілюзію. С. Жижек наводить приклад: «Християнський заклик «Усі люди брати» означає, що ті, хто не брати (не християни) навіть не люди» (Жижек, 2008: 52).

С. Жижек вважав, що неможливість універсальності, у всій повноті, спричиняє можливість існування лише конкретної істини (а не універсальної). Оскільки, на думку філософа, основні філософські категорії «істина» та «всезагальне» народжуються у боротьбі, то філософія, філософська думка повинна впливати на політику. Для впровадження цих ідей С. Жижек наполягав на необхідності використання, у першу чергу, філософської спадщини Г. Гегеля (діалектика) та Ж. Лакана (психоаналіз). Він

намагався переосмислити концепцію класової боротьби, ґрунтуючись на ідеї розриву. С. Жижек наводить приклад з історії політичних партій лівого та правого спрямувань (Жижек, 2008: 52). Він слушно зауважив, що соціальну структуру суспільства представники кожного політичного табору описують по-різному. Члени «правих», наприклад, вважають, що суспільство – це обмежена єдність, а «лівих» буде наполягати, що суспільству притаманні: нерівність, класова боротьба, розрив. Два відносні сприйняття, залежно від групи приналежності, демонструють тяжіння не до об'єктивного, а до антагоністичного, що, в свою чергу, створює ілюзорну модель реальності загалом. С. Жижек вибудовує зазначений логічний ланцюг для підтвердження ідеї про те, що в основі суспільства знаходиться суперечність, антагонізм, який спричиняє невідворотно класову боротьбу. Прослідковується певна заангажованість філософа, який намагається актуалізувати марксизм завдяки інтерпретаціям категорії «реальне» (запропонованої Ж. Лаканом).

Обговорення

Об'єктом нашого дослідження є феномен розколу у філософській концепції С. Жижєка. Він співвідноситься із поняттям «розвиток» та притаманний соціальній, політичній, економічній сфері на кожному рівні цивілізаційного розвитку. С. Жижек – видатний представник філософії постмодернізму. Він ґрунтовно довів, що сучасна інтелектуальна думка потребує ґрунтовної бази, якою є актуалізація та поєднання ідей психоаналізу та діалектики. Дослідники Р. Міклішта Т. Іглтон слушно відносять доробок С. Жижєка до філософії постмодерну. Г. Дейлі вважав, що коректніше назвати ідеї словенського філософа філософським трансценденталізмом.

Твори С. Жижєка є фундаментальними, написаними в кращих традиціях філософського мислення, поєднують у собі приклади культурологічного та політичного дискурсу. Ми можемо погодитись, що творчість С. Жижєка є контраверсійною, певною мірою використовує реконструкцію, певною мірою є провокативною. Нам імпонує позиція професора кембриджського університету С. Кей, яка вважає, що С. Жижек є найважливішим міждисциплінарним мислителем сучасності (Кау, 2003). Його доробок є потужною, часто вибуховою комбінацією лаканівського психоаналізу та філософії, яка поєднує основні психоаналітичні концепції з провідними ідеями великих європейських мислителів, у тому числі Г. Гегеля. Частково це пояснюється тим, що сам С. Жижек має панорамний спектр інтересів, має талант виражати складні ідеї у конкретній формі, репрезентувати ключові міркування, теми та терміни, супроводжуючи доречними метафорами та анекдотами. Монографія С. Кей дає чітке і всебічне уявлення про творчість С. Жижєка.

У нашому дослідженні ми намагались проаналізувати концепт «розриву». За допомогою ідей, запропонованих С. Жижеком, можливо вийти на рівень упевненості у майбутньому, захищеності,

душевної рівноваги. Зазначене і склало новизну дослідження.

Висновки

С. Жижек вважав, що основною ідеєю для онтологічного дискурсу є ідея «розриву». Проблема ідеології, релігії, етики, політики суб'єкта вирішується філософом через розуміння розриву, який акумулює постулати діалектики, психоаналізу тощо та актуалізує їх у постмодерній реальності. На думку С. Жижєка, розгляд будь-якого наявного буття можливий завдяки поняттю «розрив», яке є тотожним поняттю «відмінність». Зазначене дає можливість усвідомити існування «розриву» в реальності і ця порожнеча заповнена феноменальним досвідом. На рівні суб'єкта це означає заборону підміни об'єктом своїх бажань ілюзорною, фантазматичною конструкцією, певним символічним порядком. С. Жижек зазначає, що суб'єкт має всю повноту свободи та не повинен спиратись на зовнішню символічну опору, зовнішнє раціональне мислення. Філософ наголошує, що концепція розриву передбачає константу та аксіоматичність антагонізму в політичному просторі. На думку С. Жижєка, філософія повинна зайняти позицію дії по відношенню до світу та, відійшовши від констатацій і пояснень, почати його змінювати.

Список літератури

1. Butler J. Slavoj Žižek Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left (Radical Thinkers) / Butler. J., Laclau. E. – New York: Verso Second Edition, 2011. – 330 с.
2. Kay S. Žižek. A Critical Introduction / S. Kay. – Cambridge: Polity Press. 2003. – 208 p.
3. Laclau E. Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics / Laclau. E., Mouffe. Ch. London; New York: Verso. 2001. – 240 p.
4. Myers T. Slavoj Žižek. Routledge Critical Thinkers / T. Myers. – New York: Verso Second Edition, 2003. – 160 с.
5. Wood K. Žižek: reader's guide/ K. Wood. – Wiley-Blackwell: A John Wiley Sons, Ltd, Publication. 2012. – 329 p.
6. Žižek. S. The Sublime Object of Ideology / S. Žižek. – London; New-York: Verso. 1989. – 240 p.
7. Žižek S. In Defense of Lost Causes/ S. Žižek. – London; New -York: Verso. 2008. – 530 p.
8. Žižek S. Less than nothing: Hegel and the shadow of dialectical materialism / S. Žižek. London; New York: Verso. 2009. – 350 p.
9. Джонстон А. Онтологія Жижєка: трансцендентальна матеріалістична теорія суб'єктивності / А. Джонстон. – М.: Європа, 2016. – 250 с.
10. Жижек С. Устройство разрыва: параллаксное видение / С. Жижек; [пер. с англ. А. В. Смирнова, Г. Рогоняна, С. Костальского, А. Олейникова]. – М.: Европа, 2008. – 516 с.
11. Жижек С. Кукла и карлик: христианство между ересью и бунтом / С. Жижек; [пер. с англ. С. Кастальский]. – М.: Европа, 2009. – 334 с.
12. Жижек С. К материалистической теологии / С. Жижек // Логос. – 2008. – 4 (67) – С. 64-67.
13. Лакан Ж. Семинары. Книга 1: Работы Фрейда по технике психоанализа / Ж. Лакан; [пер. М. Титовой]. – М.: Гнозис, 2007. – 367 с.
14. Лакан Ж. Семинары. Книга 7: Этика психоанализа / Ж. Лакан; [перевод А. Черноглазова]. – М.: Гнозис, 2006. – 450 с.
15. Паркер И. Жижек: критическое введение / И. Паркер. – Ижевск: ERGO, 2010. – 220 с.

References

1. Butler, J., Laclau, E. 2011. *Slavoj Žižek Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left (Radical Thinkers)*. New York: Verso Second Edition.

2. Kay, S. 2003. *Zizek. A Critical Introduction*. Cambridge: Polity Pres.
3. Laclau, E., Mouffe, Ch. 2001. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*. London; New York: Verso.
4. Myers, T. 2003. *Slavoj Zizek. Routledge Critical Thinkers*. New York: Verso Second Edition.
5. Wood, K. 2012. *Zizek: reader's guide*/ K. Wood. Wiley-Blackwell: A John Wiley Sons, Ltd, Publication.
6. Zizek, S. 1989. *The Sublime Object of Ideology*. London; New-York: Verso.
7. Zizek, S. 2008. *In Defense of Lost Causes*. London; New-York: Verso.
8. Zizek, S. 2009. *Less than nothing: Hegel and the shadow of dialectical materialism*. London; New York: Verso.
9. Dzhonston, A. 2016. *Ontologiya Zhizheka* [Zizek's Ontology]. M.: Evropa.
10. Zhizhek, S. 2008. *Ustroystvo razryiva: parallaksnoe videnie* [Break Device: parallax View]. M.: Evropa.
11. Zhizhek, S. 2009. *Kukla i karlik: hristianstvo mezhdru eresyu i buntom* [Doll and Dwarf. Christianity Between Heresy and Rebellion]. M.: Evropa.
12. Zhizhek, S. 2008. "K materialisticheskoy teologii" [Toward Materialistic Theology]. *Logos*, 4 (67): 64-67.
13. Lakan, Zh. 2007. *Seminaryi. Kniga 1: Raboty Freyda po tehnikе psihoanaliza* [The Seminar of Jacques Lacan: Book 1, Freud's Papers on Technique]. M.: Gnozis.
14. Lakan, Zh. 2006. *Seminaryi. Kniga 7: Etika psihoanaliza* [The Seminar of Jacques Lacan: Book 7. Ethics of psychoanalysis]. M.: Gnozis.
15. Parker, I. 2010. *Zhizhek: kriticheskoe vvedenie* [Zizek: A Critical Introduction]. Izhevsk: ERGO.

У. П. Кошетар

АСПЕКТЫ ФЕНОМЕНА РАЗРЫВА В ФИЛОСОФСКОЙ КОНЦЕПЦИИ С. ЖИЖЕКА

В статье проведено исследование феномена «разрыв» как составляющей философской концепции словенского философа С. Жижека. Реализация данной цели связана с актуализацией в его творчестве идей психоанализа Ж. Лакана и диалектики Г. Гегеля. Было осуществлено последовательное рассмотрение данной проблемы в историко-философском контексте. Указанное позволило сформировать важное представление об актуализации феномена «разрыв» в постмодернистской философии. *Ключевые слова:* философия постмодерна; разрыв; диалектика; психоанализ; постмарксизм.

U.Koshetar

ASPECTS OF THE GAP PHENOMENON IN S. ŽIŽEK'S PHILOSOPHICAL CONCEPT

Introduction. The philosophy of S. Žižek is one of the challenges of our time. It should not be associated with any tradition. It influences the formation of ideas in political philosophy, postmarxism, poststructuralism, structural psychoanalysis. S. Žižek demonstrated the potential use of psychoanalysis for philosophy, actualized the use of the dialectical method in the philosophical study. The philosopher combines the ideas of ethics, philosophy of politics, philosophy of religion with the problem of gap, as an essential characteristic of any existing being in the texts. **The aim and tasks** are to analyse (in the historical and philosophical context) the influence of the philosophical, culturological, and political scientist conceptions of S. Žižek on the transformation of the idea of the discontinuity proposed by J. Lacan. **Research methods.** Our study uses a set of methods. The system-structural method has allowed to consider each element of philosophical discourse in the projection on the whole. Hermeneutical analysis of S. Žižek's texts and the comparative method, allowed to determine the main sources of influence on the views of the philosopher, in the first place, the ideas of J. Lacan and G. Hegel. **Discussion.** The object of our study is the phenomenon of gap in the philosophical concept of S. Žižek. It correlates with the notion of development and is inherent in the social, political, economic sphere, at every level of civilization development. S. Žižek is an outstanding representative of the philosophy of postmodernism. **Conclusions** S. Žižek believed that the idea of a gap is the main idea of ontological discourse. The problem of ideology, religion, ethics, politics, the subject is solved by understanding of the gap, which accumulates the postulates of dialectics, psychoanalysis, etc., and actualizes them in the postmodern reality. According to the philosopher, consideration of any existing being is possible due to the concept of the gap, which is identical to the notion of difference. In the opinion of S. Žižek, to realize the existence of a gap in reality at the level of the subject, means the prohibition of the object substitution by an object of his desires, by an illusory, phantasmatic design, a certain symbolic order. S. Žižek noted that the subject has all the full freedom and should not rely on external symbolic resistance, external rational thinking. The philosopher stressed that the concept of the gap implies the constant and the axiomatic nature of antagonism in the political space. To S. Žižek's mind, philosophy in relation to the world should take an active position of rearrangement in contrast to the position which represents statements and explanations of it.

Keywords: postmodern philosophy, gap, dialectics, psychoanalysis, postmarxism.

УДК 1:316.77

В. Ю. Крикун

«КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І «ВОЛЯ ДО ВЛАДИ»: АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
e-mail: krikun_vitaly@ukr.net; ORCID ID: 0000-0002-2531-0414

Анотація: у статті досліджуються сутність та основні концепції «комунікативної компетентності», актуальність питання у сьогоденні. Обґрунтовується доречність розширення розуміння комунікативної компетентності не лише як навички граматичної, соціолінгвістичної та стратегічної компетентностей, а також як навички донесення до інших своїх поглядів і захисту їхньої достовірності в умовах цивілізованого втілення «волі до влади». Набуття навички комунікативної компетентності розглядається як результат опанування знань і навичок у галузі логіки, риторики, еристики та психології.

Ключові слова: комунікативна компетентність, моделі комунікативної компетентності, комунікація, комунікативний вплив, «воля до влади».

Вступ

«Комунікативна компетентність» – термін, який використовується для позначення одного з показників розвитку особистості людини і є однією з фундаментальних категорій сучасної освіти. Увага

до комунікативної компетентності суттєво актуалізується за умови демократизації суспільних процесів. Тобто, коли для людини стає корисним оволодіти комунікативними навичками, коли активна